

Kultur

Bodil Skovgaard Nielsen

Aflyst koncert skaber debat: Kan symfoniorkestrene rumme den »grimme« musik?

En aflysning af den eksperimenterende komponist Marcela Lucatellis værk »RGBW« kort før uropførelse har i denne uge skabt debat på de sociale medier om, hvorvidt DR og orkestrene giver vækstlaget plads. Vi tager pulsen på den nye kompositionsmusik og taler med tre repræsentanter om det klassiske miljø, der ikke er kendt for sin fornyelsesvillighed

🕒 5. marts 2020

💬 Kommentarer (0)

Marcela Lucatelli er en lovende ung komponist på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium. Hun skriver uregerlig musik, der får symfoniorkestre til at skratte som rustne maskiner, så det slet ikke er til at forstå, at de samme instrumenter også kan spille skønklang à la Mozart.

Hendes nye kompositionsværk, »RGBW«, skulle have været opført på denne uges Pulsar-festival, en festival for ny kompositionsmusik, der afholdes i samarbejde mellem Det Kongelige Danske Musikkonservatorium og DR SymfoniOrkestret. Men en uge før premieren blev hendes værk taget af programmet.

Ifølge DR SymfoniOrkestret skyldes udsættelsen »opførelsetekniske vanskeligheder«. Komponisten selv, derimod, mener, at værket sagtens kan opføres, men at orkestret ikke ønsker at samarbejde med hende. Hun opfatter aflysningen som et udtryk for et mere grundlæggende problem: At de store orkestre er ikke villige til at spille ny og udfordrende musik.

»Jeg tror, at det er et større problem. Rammerne for SymfoniOrkestrets arbejde gør, at de ikke vil opføre bestemte komponister. Det kan være på grund af æstetik, men også på grund af timer de ikke vil afsætte. Det nye er ikke som det gamle, og det kræver en indsats,« siger Marcela Lucatelli.

Hun fortæller, at hun har den internationalt anerkendte dirigent Jessica Cottis ord for, at værket er spilbart.

Marcella Lucatelli mener ikke, at det er »professionelt« at uropføre et nyt kompositionsværk uden at have en dialog med komponisten. »Lige meget hvilken en profil komponisten har, så skal der være en dialog om, hvordan værket er, når det er helt nyt. Det har der slet ikke været,« siger hun.

»Jeg afleverede mit partitur i december. Jeg er ikke blevet hørt på noget tidspunkt i forløbet. De prøver at forsvare sig og sige, at sådan er den professionelle verden. Jeg har arbejdet internationalt, og sådan er det ikke.«

Marcela Lucatelli ser aflysningen som et led i større strukturelle og institutionelle problemer i forholdet mellem ny kompositionsmusik og orkestrene.

»Jeg tror, det er en meget snæver del af ny kompositionsmusik, som orkestrene vil spille uden for meget virak. Min musik fremmer det skrøbelige og det uperfekte. Jeg skriver nogle meget ekstreme passager, nogle toner, der ligger superhøjt for instrumentet, og lige meget hvad musikerne gør, så lyder det uklart og bare som en klangflade. Men det er ikke orkestrets job at bedømme, om det er godt eller ej,« siger Marcela Lucatelli.

Ikke unormalt at udsætte

Repertoirechef for DR SymfoniOrkestret, Tatjana Knabel, forklarer, at det ikke er unormalt at undlade at opføre et værk kort tid før premiere:

»Jeg tror, at vi udsætter et værk cirka hver fjerde gang, så det er desværre noget, der forekommer. Det er altid en risiko at bestille et nyt værk. En ny symfoni af Bent Sørensen, som blev opført i sidste uge, blev programlagt for to år siden, før symfonien overhovedet var nået ud af Bents hoved. Hvad programsætter du det sammen med, hvad passer det med? Det aner man simpelthen ikke. Det er også noget af det skønne ved ny musik. Det er vidunderligt at blive overrasket i stedet for at høre det sædvanlige.«

Ifølge Knabel er det ikke et spørgsmål om uvilje fra orkestrets side, men om et behov for mere tid.

– *Hvis Lucatelli arbejder videre med sit værk, vil I så opføre det på et andet tidspunkt?*

»Ja selvfølgelig! Det ender helt sikkert med at blive godt. Et godt værk skal opføres. Det skal bare have ti minutter mere i ovnen.«

Tatjana Knabel mener ikke, at orkestrene har et musiksyn, der kun dyrker klassiske idealer om skønhed:

»Der er masser af den klassiske musik, der ikke skal lyde godt. Hvis du hører noget af Mahler eller Sjostakovitj, så får de hjertet ud af sjælen på dig, og de gør det ved at lade en Es-klarinet spille, så dine ører er lige ved at sprænges. At have grimheden som udtryksmiddel er ikke uvant eller noget, vores musikere ikke er vant til.«

Marcela Lucatelli beskriver sit nu aflyste værk som »en eksplosion af sanselige impulser«. Hun forklarer:

»Der er orkestret, der spiller som en farverig maskine, og som om det var et karneval af maskiner. Midt i værket tror man, at man har fundet den røde tråd, men så kommer jeg ind i en LED-dragt, som sammen med lys i rummet viser mønstre og RGBW-farver og mønstre, som musikken er inspireret af. Det hele smelter sammen i en synæstesi. Jeg synger også et lyd-mæssigt standup-comedyagtigt, improviseret parti sammen med orkestret. Det er en slags katarsis, både i farver og klangmæssigt. Orkestret har en dobbeltrolle, og de skal på den ene side spille meget maskinmæssigt, nærmest som Tetris – men det er samtidig meget farverigt og udtryksfuldt.«

'Grim' musik udfordrer

Den nye kompositionsmusiks udfordring er, at det ikke skal lyde som noget, vi har hørt før. Det siger Mathias Hammer, der er musikformidler og vært på DR P2-programmet »Hammer og Cilius«.

Han ser ikke nogen iboende modsætning i at sætte et klassisk uddannet symfoniorkester til at spille ny kompositionsmusik.

»Hvis du kigger på musikken, så har det grimme eller det uskønne været en musikalsk tendens, et virkemiddel og en udtryksform, som har eksisteret i mere end 100 år. Tonaliteten blev ophævet i hele ekspresionismen omkring Første Verdenskrig som et forsøg på at afspejle netop den gru og virkelighed, der findes i verden. Det er et forsøg på at lade musikken give lyd til omgivelserne, et forsøg på at lægge afstand til den skønhedsdyrkende romantiske periode i 1800-tallet. Der kommer nyklassikere indimellem, og det ved både symfoniorkestre og solister såvel som museumsgæster. For at der skal komme nyklassikere, er man nødt til at få skrevet noget nyt og få prøvet det af. «

– *Kan du finde på selv at sætte ny kompositionsmusik, der dyrker det grimme og uskønne, mens du står og laver mad derhjemme?*

»Haha, nej, det kunne jeg bestemt ikke – men det tror jeg heller ikke, at der er nogle nye komponister eller musikaficionados, der ville blive fornærmede over. Det er bestemt ikke det, der er musikkens formål. Det er ikke muzak eller baggrunds- og playlistemusik. Det skal opleves i en koncertsal. Det kræver koncentration og fordybelse, og det er en kvalitet i sig selv. Og jeg tror ikke, at nogen, der skriver ny kompositionsmusik for et helt symfoniorkester, forventer at det kommer til at køre rundgang på P4 om et par år.«

Behov for fornyelse

Tatjana Knabel fortæller, at DR SymfoniOrkestret hvert år bestiller fire nye værker hos forskellige komponister, som spilles i rækken af sæsonens fireogtyve torsdagskoncerter. Derudover opfører orkestret en række andre nye værker.

»Alle vil sige 'I gør ikke nok' – og det kan man altid sige. Men vi gør rigtig meget. Det ligger orkestret på sinde,« siger Tatjana Knabel, der mener, at der er et stort behov for ny kompositionsmusik i Danmark:

»Hvis ikke den klassiske musikscene hele tiden fornyer sig, så står du om 100 år med et hul, hvor der står 2000-tallet. Det er klart, at der er noget frem for andet, der overlever gennem tiden, men der skal være en vis masse af nyt til stede. Det ville svare til, at Chanel eller et andet modehus holdt op med at lave nye kollektioner, fordi de sgu egentlig var meget godt tilfredse med det, de havde.«

Marcela Lucatelli oplever imidlertid ikke, at orkestrene er villige til at give den udfordrende lyd en chance:

»De spiller helst det, der ligger tættere på traditionen, på de historiske og gamle værker. Lige så snart der er udvidede teknikker eller noget, der udfordrer deres smag og værdier om det perfekte, så begynder man at få problemer. Det hører jeg også fra professionelle komponister af dansk oprindelse. Problemet er, at hvis man skal skabe noget nyt, så bliver man nødt til at skabe nye teknikker,« siger hun.

Pulsar-festivalen afholdes på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium fra 5. marts.